TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ

KURUCUSU VE SAHİBİ : İHSAN HINÇER

No. 332 **MART 1977** **YIL : 28 — CİLT : 17**

Büyük Kaybımız :

DEĞERLİ FOLKLORCU VE BİLGİN ABDÜLKADİR İNAN

(29.XI.1889 — 1.X.1976)

Yazan : Saide ARSLANBEK

Değerli folklorcu ve bilgin Abdülkadir İnan Bey 1 Ekim 1976 günü aramızdan sessizce ayrıldı. Mücadele dolu hayatı, ilim dünyasına bıraktığı hepsi ayrı değerde olan eserlerine rağmen ne basın, ne radyo ve ne de televizyon ölümünden bahsetmedi. Ailesinin, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün ve Türk Tarih Kurumu'nun gazetelere verdiği ölüm ilânları bile yankı uyandırmadı. Oysa artık yeri doldurulamaz büyük bir insanı kaybetmiştik, hayatta iken kıymeti bilinmemişti ama hiç olmazsa hatırasına saygı duyulmalıydı.

Abdülkadir İnan Bey 28 Kasım 1889 yılında Başkurdistan'ın Çıgay (Şıgay) köyünde doğdu. Babası İmam Musaffa (Mustafa), annesi Zekiye Hanımdır.

İlk Okula Şıgay köyünde Usul-ü Cedide Mektebinde başlamış, burayı bitirdikten sonra öğretmeni Âlim Efendi'nin tavsiyesiyle Çilebi'deki Ahund Hekim Hazret Medresesinde tahsiline devam etmiştir.

Daha sonra Troysk şehrindeki Resûliye Medresesine devam ederek orayı da başarı ile bitirmiş, bilgisini ve görgüsünü arttırmak için Türk illerini dolaşmıştır.

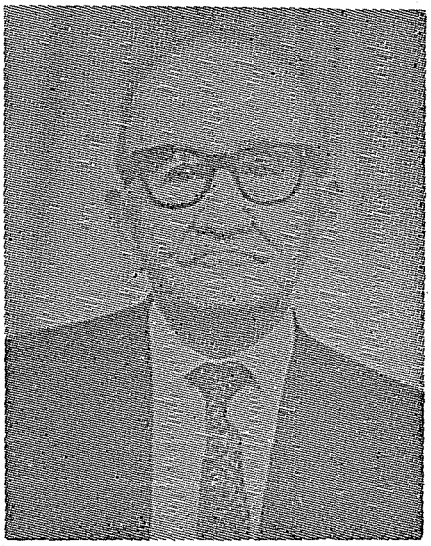
Abdülkadir Bey'in ilk yazıları 1908 yılında Orenburg'da «Vakit» gazetesinde yayınlanmış, «Şura» dergisine de şiir ve Başkurt halk hikâyeleri yazmıştır.

1914 yılında «Yüksek Muallim Mektebi»ni bitirmiş, 1915 senesinde «Bütün Rusya Müslümanlarının Mahkeme-i Şer'i»ye kurulu huzurunda din ilimlerinden imtihan vererek müderris ünvan ve şahadetnamesi almıştır.

Çocukluğunda annesinden dinlediği halkının hikâyelerinden yararlanarak yazdığı «Başkurt Yaylasında», «İl İçin», «Kaçkın» ve «Ölet» isimli makaleleri «Şura» dergisinde yayınlanmıştır.

Zeki Velidî (Togan) ile tanışınca onun tavsiyelerine uyarak Türk kavimlerinin foklorunu, etnoğrafyasını, destanlarını, örf-âdetlerini ve dinlerini ilmî olarak araştırmaya başlamıştır.

Rusya'daki siyasî mücadelelerden sonra Abdülkadir Bey Zeki Velidî (Togan) ile birlikte kıyafet ve isim değiştirerek Asya'nın muhtelif bölgelerini dolaştıktan sonra (1923) İran'a Afganistan'a. 1924'de Hindistan'dan Marsilya'ya geçiyorlar. Oradan Paris ve Berlin'e (1925), 1925 yılının Temmuz ayında da İstanbul'a geliyorlar.



Merhum Abdülkadir İnan

İstanbul'da Prof. Fuad Köprülü tarafından «Türkiyat Enstitüsü»nde asistan olarak görevlendirilen Abdülkadir Bey ilmî çalışmalarına devam etmiştir.

Ankara'dan gelen davet üzerine asistanlıktan istifa ederek 6 Şubat 1933 tarihinde «Türk Dili Tetkik Cemiyeti»nde ihtisas kâtibi olarak göreve başlamış, 1933 yılının sonbaharında Dolmabahçe Sarayında Atatürk tarafından kabul edilip, Büyük Ata'nın ölümüne kadar iltifatlarına mazhar olmuştur. Atatürk, Abdülkadir Bey'e profesör ünvanını itirazlarına rağmen vermiştir. Bunun üzerine 9 yıl kadar Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde profesörlük yapmıştır. Çok mütevazi bir insan olan Abdülkadir Bey bu ünvanını kullanmak lüzumunu görmemiştir.

Maddî ve manevî güçlüklere rağmen durmadan çalışır, ilim dünyasına sayısız eserler hazırlardı.

Abdülkadir Bey Rusça, Almanca, Arapça,

Farsça ve bütün Türk lehçelerini bilir, at ve güreş sporlarını severdi.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ve Türk Tarih Kurumu üyesiydi.

Yeri hiç bir zaman doldurulamayacak bu büyük insanın hatırası önünde saygı ile eğilir, ruhunun şad olmasını dilerim.

*
**

ABDÜLKADİR İNAN'IN 1925 YILINDAN ÖLÜMÜNE KADAR FOLKLOR İLE İLGİLİ MAKALE VE ESERLERİ :

1. Rusya Türklerinde millî hars mes'elesi, (Yeni Kafkasya) 12, 1924, 13 (1925).
2. Türklerde Kabile İsimleri. (Türkiyat Mecmuası) 1, İstanbul 1925.
3. Kitab-ı Dede Korkut hakkında, (Türkiyat Mecmuası) 1, 1925.
4. Hariç Türkler Hars Meselesi. (Yeni Kafkasya). 1925.
5. Altay Şamanlığına Ait Mevat. (Türkiyat Mecmuası) C. 2, 1926, s. 518-522.
6. Türk Şamanizmine ait. (Türk Yurdu) 19, 1926
7. Türk Mitolojisinde ve Halkedebiyatında kadın. (Türk Yurdu) 22, 1926.
8. A. V. Anochin, Materialy po şamanstvu u Altaycev -Altay şamanlığına aid mevad. (Türkiyat Mecmuası) II. 1928.
9. Türk Rivayetlerinde Bozkurt. (Türkiyat Mecmuası) II, İstanbul 1928.
10. Umay İlâhesi Hakkında. (Türkiyat Mecmuası) II, İstanbul 1928.
11. Karacaoğlan'a dair. (Halk Bilgisi Haberleri) 1930, s: 123.
12. Köroğlu'na ait kitabiyat. (Halk Bilgisi Haberleri) 1, 2, İstanbul 1930.
13. Köroğluna ait notlar. (Halk Bilgisi Haberleri) 1, s: 12, İstanbul 1930.
14. Koton Türklerinin, hunker, kunker kelimesi hakkında. (Halk Bilgisi Haberleri) 1, s: 5, 1930.
15. Sivas'ta Doğum Âdetleri. (Halk Bilgisi Haberleri) 1, s: 10, Ağustos 1930, Sf. 158-161.
16. Karaman isminin intişar sahasına ait. (Halk Bilgisi Haberleri) 1, s. 6, 1930.
17. Yağmur Duası. (Halk Bilgisi Haberleri) II, s. 13, 1930.
18. Orta Türk destanları ve Kırım. (Emel Mecmuası) 1. II, s. 29, 35, Romanya 1930-31.
19. Ahmet Refik, Anadoluda Türk Aşiretleri. (Halk Bilgisi Haberleri) 16, 1931.
20. Türklerde Orun ve ülüş meselesi. (Türk Hukuk ve İktisat Mecmuası) 1, 1931.
21. Maddî kültüre ait iki kelime: Tepsi ve kağnı. (Halk Bilgisi Haberleri) II, 17, 1931.
22. Türk kavimlerinin halk edebiyatında Rus istilâsının in'ikâsı. (Azerbaycan Yurt Bilgisi) I, 1, 2, 3, 4 - 5, 1932.
23. Türkistan millî kahramanları. (Azerbaycan Yurt Bilgisi) 6-7, 8-9, 10, 12, 15, 1932-1933, S. 19-20.
24. Ali Rıza (Yalgın) Türkmen Oymakları. (Azerbaycan Yurt Bilgisi) I, 8-9, 1932.
25. M. V. Kulijev, Kazak yaylalarında yarım göçebe Türklerin çadırları. (Azerbaycan Yurt Bilgisi) I, 10, 1932.
26. XIX. asır Türkistan şairi ve müverrihi Şir Mehmet Munis. (Azerbaycan Yurt Bilgisi) II, 13, 1933.
27. Oba, obo sözleri hakkında. (Azerbaycan Yurt Bilgisi) 21-22, 1933.
28. Ali Rıza (Yalgın), Cenupta Türkmen Oymakları. (Türkiyat Mecmuası) III, 1933.
29. W. Barthold, Didon hiylesi masalına dair. (Halk Bilgisi Haberleri) 25, 1933.
30. Al Ruhu Hakkında : Türk Mitolojisinde Kötü bir ruh. (Türk Tarih-Arkeoloji ve Etnografya Dergisi) s. 1, Temmuz 1933, Sf. 160-167.
31. A. Samoyloviç, Slovo «paiza» v Uluse Dzuçi-Cuçi ulusunda kullanılan «paiza» kelimesi. (Türkiyat Mecmuası) IV, 1934.
32. Kazak - Kırgızlarda halk edebiyatı. (Çığır) 19-24, 1934.
33. Oğuz Destanı. (Çığır) 21, 1934.
34. Orta - Asya Türk boyları arasında. (Çığır) 14, 15, 16, 17, 18, 1934.
35. Ongon ve Tös kelimeleri hakkında. (Tarih - Arkeoloji, Etnografya Dergisi) II, 1934.
36. Manas Destanı. (Azerbaycan Yurt Bilgisi) III, 31-32, 1934.
37. Destan-ı Nesl-i Cingiz Han Kitabı hakkında. (Azerbaycan Yurt Bilgisi) III, 25, 28, 1934.
38. Gaziantep Vilâyetinde Elbeyliler. (Halk Bilgisi Haberleri) IV, 40, 1934.
39. Şarkî Altay da bulunan İskit Mezarı. (Hâkimiyet-i Milliye) 4699-4721, 1934.
40. Türk Mitolojisinde şerir ve ruh. (Tarih -

Arkeoloji, Etnografya Dergisi) İstanbul 1935.
41. Kırgız dil yadigârlarından Manas Destanı, (Çığır) 35, 36, 37, 1936.
42. Altay'da Pazırık Hafriyatında çıkarılan atların vaziyetini Türklerin defin merasimi bakımından izahı. (İkinci Türk Tarih Kongresi Zabıtları) İstanbul 1937, S. 142-151.
43. Dede Korkut Kitabı'ndaki Bazı motifler ve kelimelere ait notlar: I, II, III, IV. (Ülkü) IX-X, X, 50, 53, 60, 1937-38-39.
44. Folklor; Epope ve Hurâfe, Motiflerin tarih bakımından önemi. (Çığır) VI, 71-72, 1938.
45. And'a müteallik âdet ve ananeler. 1938.
46. Dede Korkut Kitabı'ndaki bazı motifler ve kelimelere ait notlar. (Ülkü) XIII, XIV, 74, 76, Haziran 1939.
47. Codex-Cumanicus bilmecelerine dair. (Kopuz) 3-4, 1939.
48. A. V. Anochin, Altay şamanlığına ait maddeler. (Ülkü) I: XV, 85, 1940, II: 87, III: 88, IV: 89, V: XVI, 90, 91, 93, 95, 1941. VI: XVII, 100.
49. Manas Destanında ideoloji. (Varlık) X.
50. Manas Destanında Ideoloji. (Varlık Mecmuası) X, 1940 XI, 1941.
51. Gaziantep vilâyetinde Türkmenler. (Halk Bilgisi Haberleri) Yıl: 9, s. 102, Nisan 1940, Sf. 137-141.
52. Gaziantep'te Aleviler ve muhtelif inanmalar. (Halk Bilgisi Haberleri) Yıl: 10, s. 110, Kânunevvel (Aralık) 1940, Sf. 37-40.
53. Eberhard, Prof. Dr. W.: Çin'de Kımız ve yoğurdun yapılması meselesi hakkında. Çev.: Abdülkadir İnan. (Ülkü) ilk seri C. 16, S. Teşrinsani (Kasım) 1940, Sf. 207-210.
54. Göçebe Türk Destanlarının karakteri. (Yücel) 1940, C. XI, s. 64, Sf. 207-210.
55. Gaziantep Köylerinde Barak Oyunları. (Halk Bilgisi Haberleri) Yıl: 11, s. 122, Birincikanun (Aralık) 1941, Sf. 29-31.
56. D. K. Zelenin, Sibirya'da Ongon kültü. (Belleten) VI, 1942, s. 311-315.
57. Kazak-Kırgız Düğünleri (Gök Börü) I, 1, 1942.
58. Manas Destanının yeni toplanmış metinlerinden bir parçanın rusça tercümesinden. (Türk Yurdu) XXVI, 8, 1942.
59. Doğu Türk ve Moğol Folklorunda edrene kelimelerine dair. (Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi) I, 5 1943.
60. Orta - Asya'da Mugkale hafriyatında bulunan vesikalar. (Belleten) VII, 1943.
61. Anadolu folkloru: Gaziantep'te kullanılan halk tâbirleri ve atasözleri. (Kopuz) 8-9, 1943-44.
62. Gökbörü oyunu. (Gök-Börü), I-II; 8-13, 1943.
63. Başkurt düğünü. (Gök-Börü) I-II; 8-13, 1943.
64. İslâm Türklerde Şamanizm kalıntıları. (Orhan) 2, 1943.
65. Altay ve Yenisey Şamanlığında eski unsurlar. (Orhan) 2, 1943.
66. Gaziantep'te kullanılan halk ilâçları. (Kopuz) 7, 1943.
67. H. Zübeyir Koşay, Türkiye Türk düğünleri üzerine mukayeseli malzeme. (Belleten) VIII, 1944, s. 656-658.
68. Kazaklar'da yeğen ve konuk aşı. (Türk Hukuk Tarihi Dergisi) I, Ankara 1944.
69. Ongutlar'ın menşei meselesi. (Belleten) s. 31, Sf. 453-456.
70. Anadolu'nun toponomisi ve Türk boylarının adları meselesi. (Türk Dili Belleten) Seri: III, 1-2, 1945.
71. W. Barthold, Islâmlarda Mervaniler Mezhebi. (Belleten) X, 1946.
72. Altay Dağlarında bulunan eski Türk mezarları. (Belleten) XI, 43, 1947.
73. W. Barthold, Türklerde ve Moğollarda defin merasimi. (Belleten) XI, 1947, s. 515-539.
74. Urartu Yazıtında ve Romalı Plinius'un tarihinde Türk adı var mı? (Belleten) XII, 1948.
75. Türkistan ve Altaylarda son yıllarda yapılan arkeoloji araştırmaları. (Belleten) XII. 1948.
76. Göçebe Türk boylarında evlâdlık müessesesi. (Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi) VI, 3, 1948.
77. Eski Türklerde ve folklorda and. (Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi) VI, 4, 1948.
78. Türk düğünlerinde ekzogami izleri. (Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar) Ankara 1950.
79. Kutb'un Hüsrev ve Şirin'inden örnekler. (Türk Dili Belleten) 14-15, 1950.
80. K. Inostrantsev, Eski Türklerin inanışları

hakkında birkaç söz. (Belleten) XVI, 1950, s. 45-47.
81. Güvey kelimesi hakkında, (Türkiyat Mecmuası) IX, 1951.
82. Folklor sözleri (kitabı). (Türk Dili) II, 1952.
83. Folklor Elkitabı. (Türk Dili) 4, 1952.
84. İkinci Pazırık Kurganı. (Belleten) XVI, 61, 1952.
85. Müslüman Türklerde Şamanizm kalıntıları. (İlâhiyat Fakültesi Dergisi) 4, 1952.
86. Yakut Şamanlığında İje Kııl. (Türkiyat Mecmuası) X, 1953.
87. Türklerde Su kültü ile ilgili gelenekler. (Fuat Köprülü Armağanı) Istanbul 1953.
88. Türk folklorunda Simurg ve Garuda. (Türk Dili) 19, 1953.
89. Tarihte ve Bugün Şamanizm, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1954.
90. Tarihte ve folklorda Balkan. (Türk Dili) 29, 1954.
91. Türk Destanlarına genel bir bakış. (Türk Dili Araştırmaları Yıllığı) II, 1954.
92. Türklerde teslim ve itaat sembolleri. (Zeki Velidi Togan Armağanı) İstanbul 1950-1955, s. 480-483.
93. Ulus terimi üzerine. (Türk Dili) IV, 44, 1955.
94. Türkistan'da yeni arkeolojik keşifler. (Dünya) 1957.
95. Pencikent hafriyatı hakkında. (Dünya Gazetesi) 11 Ağustos 1957.
96. Türk destan ve masallarında kırklar motifi. (Türk Dili) 77, 1956.
97. İslâmdan önce Türkçe adlar. (Türk Dili) 82, 1958.
98. Börü - kurt ve Yok-Hayır kelimeleri üzerine. (Türk Dili) 84, 1958.
99. Tarla ve darı kelimeleri üzerine. (Türk Dili) 86, 1958.
100. Türlü törenlerde ters giyme âdeti. (Türk Folklor Araştırmaları) II, 6, Mart 1959, s. 1861.
101. Manas Destanı üzerine notlar. (Türk Dili Araştırmaları Yıllığı) 1959, s. 125-159.
102. Kayıtbay'ın Türkçe duaları. (Jean Deny Armağanı) 1959, Türk Dil Kurumu Yayını. s. 91-94.
103. Yaygın hurâfeler ve menşeleri. (Türk Folklor Araştırmaları) VII, 147, Ekim 1961, s. 2531-2533.
104. Hurâfeler ve Menşeleri. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. Ankara 1962.
105. Millî destanlarımız üzerine inceleme ve araştırmalar. (Türk Kültürü) 7, 5, 1963, s. 24-27.
106. Millî tarihimiz ve destanlarımızın kaderi. (Türk Kültürü) 9, Temmuz 1963.
107. Nazarlık. (Türk Folklor Araştırmaları) C. 3, s. 196, Ağustos 1963, Sf. 3138.
108. Yasa, Töre-Türe ve şeriat. (Türk Kültürü Araştırma Enst.) 1, Ankara 1964.
109. Eski kaynaklarda Türk ordusu. (Türk Kültürü) II, 22, Ağustos 1964.
110. Ali Şir Nevaî ve folklor. (Türk Folklor Araştırmaları) IX, 182, Eylül 1964.
111. Eski Türk düğünlerinde görenekler. (Türk Folklor Araştırmaları) IX, 185, Aralık 1964.
112. Z. Gökalp ve Türk folkloru. (Türk Kültürü) 36, Ekim 1965, s. 952-954.
113. Başkurt Türklerinde Şamanizm kalıntıları. Türk Folklor Araştırmaları) 1965, IX, 191.
114. Ziya Gökalp ve Yakut - Altay folkloru ile diniyâtı. (Türk Kültürü Araştırmaları) Ankara 1965, Y. II, s. 1-2, Sf. 173-176.
115. Türklerde demircilik sanatı-Tarihte ve Folklorda. (Türk Kültürü) 42, Nisan 1966.
116. Türklerde Dağ, Ağaç ve Pınar kültü. (Reşit Rahmeti Arat Armağanı) 1966, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayını.
117. Tuğ-Bayrak (Sancak). (Türk Kültürü) 46, 1966.
118. Dede Korkut Kitabında eski inançlar ve gelenekler. (Türk Kültürü Araştırmaları) Yıl: III-IV-V-VI, Ankara 1966-1969, Sf. 145-157.
119. Makaleler ve İncelemeler. Türk Tarih Kurumu Yayınlarından C. 1. Ankara 1968. (Prof. Dr. Saadet Çağatay ve Prof. Dr. Hikmet Tanyu tarafından yayına hazırlanmıştır).
120. Divanü Lûgatit-Türk'de Şamanizme ait kelimeler. (Türk Kültürü) 100, Ankara 1971.
121. Manas Destanı. (Kısaltarak Türkiye Türkçesine Çeviren: A. İnan), Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Türk Kültürü Kaynak Eserleri, İstanbul 1972.
122. Tarihte ve Bugün Şamanizm. 2. bs. Türk Tarih Kurumu Yayını.
123. Orta Asya Türklerinde Çadır ve Kımız. (Türk Folklor Araştırmaları) Temmuz 1973, s: 288.

124. Türk düğünlerinde exogamı izleri. (Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmaları) 1, s: 1, sf. 105-113.
125. Millî Destanlarımız üzerine incelemeler ve araştırmalar. (Türk Kültürü Araştırmaları) XV/1-2, 1976.
126. Türk Destanları. (Türk Dünyası El Kitabı). Ankara 1976, Sf. 337-389.
127. Türk Halk Edebiyatı tetkikleri. (Türk Kültürü) 171, Ocak 1977.

Not: Abdülkadir İnan'ın eserlerinin tam listesi Prof. Dr. Hikmet Tanyu tarafından hazırlanmış ve «Vakıflar Dergisi» (Ankara 1976) nde yayınlanmıştır.